

פילם נואר

מורן קרן רייס

פילם נואר

- ה"פילם נואר" – מילולית, סרט שחור – הוא סגנון המוגדר, בראש ובראשונה, במונחים של אור – או היעדרו.
- סגנון זה מאפיין כמה ז'אנרים של סרטים אמריקניים בשנות הארבעים ובתחילת שנות החמישים.

פילם נואר

- ה"פילם נואר" – מילולית, סרט שחור – הוא סגנון המוגדר, בראש ובראשונה, במונחים של אור – או היעדרו.
- סגנון זה מאפיין כמה ז'אנרים של סרטים אמריקניים בשנות הארבעים ובתחילת שנות החמישים.

The Big Combo (1955) John Alton

פילם נואר

- ה"נואר" הוא עולם של לילה וצללים.
- הוא מתרחש, כמעט כולו, בסביבה עירונית. הוא שופע מראות של רחובות חשוכים, עשן סיגריות מיתמר באולמי קוקטיילים וסמלים של שבריריות, שמשות של חלונות, שמלות שקופות, כוסות ומראות.
- יש בו מוטיבים רבים של כליאה: סמטאות, מנהרות, מעליות, רכבת תחתית, קרונות רכבת.
- לעיתים קרובות יש ב"נואר" מקומות של ארעיות ומעבר: חדרים שכורים מטונפים, רציפים, תחנות אוטובוס וקרפיפי רכבות.
- העיצוב הויזואלי מדגיש ניגודי תאורה חדים, צורות משוננות ומשטחים פגועים.
- הטון של ה"פילם נואר" הוא פטליסטי ופרנואי. הוא ספוג פסימיזם, חוקר ומדגיש את ההיבטים האפלים והאלימים באופיו של המין האנושי.

פילם נואר

- הנואר התפתח בארה"ב בשנות ה-40 50 בתגובה לזוועות מלה"ע העולם. העולם המתואר בסרטי הפילם נואר הוא עולם מושחת, ציני מפוכח שמונע ע"י כוח מין וכסף.
- באמריקה של הפילם נואר העבר מעיק על ההוויה שסובבת אותו. זו מציאות של חוסר ודאות, של חשד ואף של אימה, שמתפרצת בהדרגה מתוך מעטה השאננות שלכאורה עוטף אותה: ואמנם השנים שאחרי המלחמה בישרו גם את פרוץ המלחמה הקרה, ואת האימה מפני מלחמה נוספת והשואה הגרעינית שעלולה לקרות בעקבותיה, ואת הפרנויה שהובילה אל המקרתניזם.

פילם נואר

- עולמו של הסרט האפל היה קודר מבחינה פסיכולוגית ומוסרית, כשם שהיה קודר מבחינה חזותית.
- הפשע מאפשר ליוצרים לחקור את מהות הרוע, מפלצתיות היא דבר בנאלי, כמעט טבעי.
- הרשע נמצא בכל מקום, ומסתתר מתחת לפני השטח. כל אדם הוא פושע פוטנציאלי.
- לא ניתן לבודד או להגביל את עולם הפשע כמו ה"מאפיה" בסרטי הגנגסטרים.

I hate you so much,
I think I'm going to die from it.

"אני שונאת אותך כל כך שאני עומדת למות מזה - "גילדה
(ריטה הייוורת) (לג'וני) גילדה. {1946 ,

פילם נואר

- המונח "פילם נואר" הומצא על ידי הצרפתים ב 1946 כשגילו את ההפקות ההוליוודיות שהפסידו במהלך הכיבוש הגרמני.
- פירושו המילולי של המונח בצרפתית הוא "סרט שחור".
- מבקרים צרפתים קראו בשם זה לסוג של סגנון של סרטים אמריקאיים עירוניים, שצמחו במהלך מלחמת העולם השנייה ואחריה, המדגישים עולם פטליסטי, מיואש, שהמוצא היחיד ממנו הוא בבדידות ובמוות.
- הסגנון האפל מושג באמצעות תאורה עמומה, וניגודית, קומפוזיציות מורכבות ואווירה חזקה של חרדה ופרנויה.
- זה לא היה ז'אנר מיוחד כמו סרטי פשע או מיוזיקל. אלא סרטי אווירה, מצב רוח המתואר היטב בשורה מהסרט "העיקוף" – "בכל כיוון אשר תפנה, הגורל ישים לך רגל".

פילם נואר

- מרבית הפילם נואר החשובים ביותר בוימו על ידי במאים כגון פריץ לאנג, בילי ויילדר או אוטו פרמינג'ר, שהיגרו לארצות הברית מאירופה בזמן עליית הנאציזם, והכירו לפיכך מקרוב את האפלה העצמה.
- בנוסף לכך פריץ לאנג הוא מאבות האקספרסיוניזם הגרמני שסגנונו האפל השפיע על ה"פילם נואר".

פרד מקמוריי וברברה סטנוויק בסרט האפל הקלאסי "שיפוי כפול" (Double Indemnity), יצירתו של בילי ויילדר משנת 1944

פילם נואר

- זוועות המלחמה, וההתנהגות הלא אנושית בזמן המלחמה, הצביעות של החברה האמריקאית באה לידי ביטוי בסרטים בהם הגיבור הוא אנטי גיבור, אגואיסט וציני שלא חושש לרצוח, העם האמריקאי כבר התרגל לראות דם.
- בנוסף יש שימוש בסמלים פאליים כדי להראות בטחון, גבריות- הסרטים עמוסים בסיגריות, אקדחים, שתייה חריפה.
- מושג הקונספירציה מאוד בולט בסרטים- תמיד מגלים משהו חדש, חושפים עוד שקר ובשסוף פותרים את התעלומה הפתרון תמיד מפתיע.

פילם נואר

- בדרך כלל ה"פילם נואר" עוסק באדם פשוט הנופל למלכודת. הוא נכנע תחילה לעברה מוסרית או לתשוקותיו דבר המגלגל אותו לביצוע מעשה רצח בלתי נמנע – המציאות הופכת לסיוט.
- דוגמה טובה היא "רחוב הארגמן" של פריץ לאנג. סיפורו של גבר מבוגר הבוגד באשתו המעצבנת, אהובתו גונבת את ציוריו וטוענת בגלריה שהיא הציירת והופכת לעשירה ומצליחה. כאשר הגבר מגלה את בגידת אהובתו הוא רוצח אותה ואת מאהבה הצעיר. האלימות הופכת לנקודה חשובה בתסריט, יש סיבה דרמטית לזה שהיא שם.

רחוב הארגמן 1945
פריץ לאנג

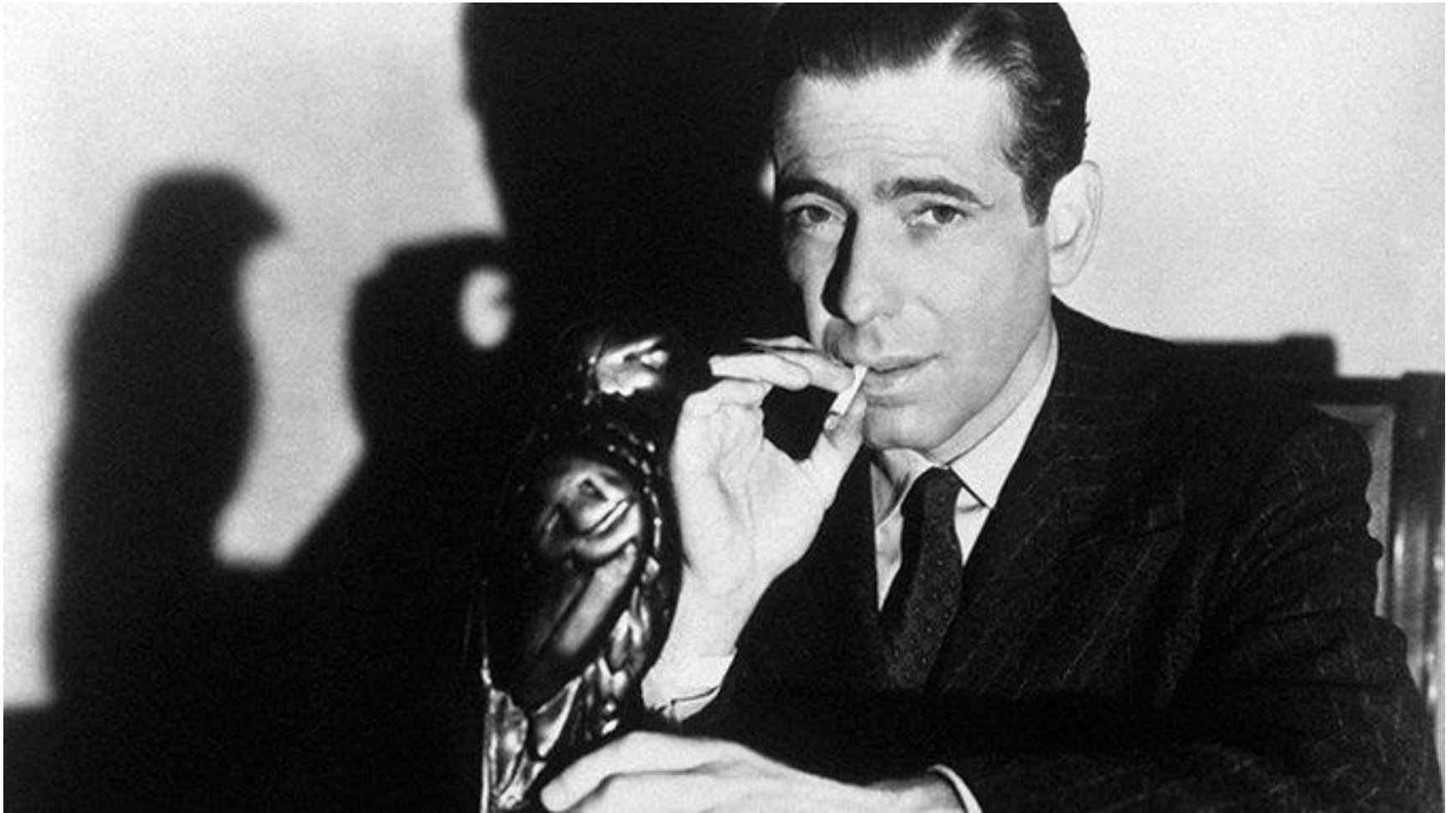
פילם נואר

- ה"פילם נואר" הראה באיזו מהירות אדם רגיל יאבד הכול ברגע שיסטה מדרך הישר לאחר שפותה על ידי הרעיון של תענוגות מלאי חטא הוא מסיים כסובל מנקמה מהגיהנום.
- בסרט "שדרות סאנסט" הגיבור מנצל את טיפשותה של מתבודדת פתיה, נורמה דסמונד, שהייתה כוכבת של סרטים אילמים בעבר. לקראת סוף הסרט הוא עומד לעזוב אותה והיא אינה עומדת בכאב הנטישה ויורה בו. הסרט כולו מסופר מנקודת מבט של איש מת שגופתו צפה בבריכה.

מאפיינים תוכניים

- טשטוש- טשטוש הגבולות בין הטוב לרע, בין צדק לשחיתות, לא ברור מי לטובתך ומי נגדך ואפילו הגיבור הוא על גבול הפושע.
- המוסר שהיה כ"כ ברור בסרטים ההוליוודיים הקלאסיים התערער בעקבות המלחמה והפך להיות יחסי ודו ערכי.
- הנץ ממלטה, השינה הגדולה- בסרטים אלו הבלש רוצח והתנהגותו לא שונה משל כל פושע אחר.

המפרי בוגרט ב"הנץ ממלטה" 1941 ג'ון יוסטון

מאפיינים תוכניים

- **אנטי גיבור** - הגיבור ההוליוודי המושלם, האלטרואיסט בעל אופי מוסרי מושלם מוחלף בגיבור חלש אופי, בעל מוטיבציות ואינטרסים צרים (חומרניים), בעל רמה מוסרית ירודה שאינו מזוהה עם הצדק.
- הוא שותה ומעשן ללא הרף, נואף ומוכר את שירותיו לכוחות הרשע.
- השגת המוטיבציה שלו מתבצעת בדרך "המטרה מקדישה את האמצעים".
- לגיבור קרה אירוע נורא בעברו שבגללו הוא הפך לציני חסר רגישות.
- הנץ ממלטה, השינה הגדולה - הגיבורים שניהם הם בלשים פרטיים שמסתבכים בפרשיות לא הגונות, שניהם נואפים חובבי שתייה ועישון. הם לא כל יכולים (בשינה הגדולה האישה מצילה את חייו) הם עובדים עם המשטרה כשנוח להם.
- סם ספייד (הנץ ממלטה) אומר שהוא אוהב אנשים ששותים כבר בהתחלה מכיוון שזה אומר שהם סומכים על עצמם.

790382d MUST CREDIT PHOTOS BY: ITV/REX

השינה הגדולה – התרדמה הגדולה 1946
הווארד הוקס

מאפיינים תוכניים

- **פאם פאטל** - בניגוד לאישה ההוליוודית הכנועה והצנועה הפאם פאטל היא אישה מסוכנת וקטלנית. היא מסתורית ומסקרנת ולכן הגיבור נמשך אחריה. היא מפתה ומרמה אותו.
- לפעמים מול הפאם פאטל עומדת האישה הטובה.
- השינה הגדולה - כרמן היא בחורה מינית וחסרת עכבות, כבר בפגישתה הראשונה עם הגיבור היא מתעלפת עליו ואומרת שהוא חמוד. אחותה נחשבת לאישה הטובה ופיליפ מתאהב בה.
- הנץ ממלטה - מיס אושאנסי היא שקרנית ותחמנית כפי שהיא מעידה על עצמה וקטלנית - שותפו של שם שנשבה בקסמיה נרצח, בסוף מסתבר שעל ידיה לעומתה נמצאת מזכירתו של סם שעוזרת לו.

השינה הגדולה – התרדמה
הגדולה 1946
הווארד הוקס

מאפיינים תוכניים

- **שבירת התסריט ההוליוודי** - העלילה בפילם נואר היא סבוכה ומפותלת מין פאזל שמושלם רק בסוף הסרט כשהגיבור פותר את התעלומה והשקרים כולם נחשפים. יש מספר רב של דמויות שלא ברור למי הן נאמנות.
- השינה הגדולה- הפתרון בסופו.
- הנץ ממלטה- בסרט כל פעם מתגלה פרט חדש עוד ועוד דמויות מעורבות בפרשייה ורק בסוף מתגלה האמת לגבי הרציחות והנץ.

הנץ ממלטה 1941 ג'ון יוסטון

מאפיינים צורניים

- **תאורה אפלה** - התאורה ההוליוודית תורמת את האשליה האסקפיסטית המושלמת. בפילים נואר פשוטו כמשמעו- הסרט האפל התאורה היא קונטרסטית . low key
- צילומים חשובים, צילומי לילה בחוץ (סצינות צולמו באמת בלילה ללא שימוש בפילטרים באופן המוכר כ"לילה האמריקאי") וצילומי יום במקומות סגורים ואפלים.
- צילום בשחור לבן כאשר לרוב היחס בו בין הכהה והבהיר היה 10:1, במקום היחס המקובל עד אז של 3:1. צללים של תריסים ונציאנים, המוטלים באופן דרמטי על פני הגיבור המציץ אל הרחוב מן החלון.
- התאורה האפלולית משרתת את העלילה המסתורית, מסוכנת ותורמת לתחושת הבלבול של הצופה.
- הנץ ממלטה, השינה הגדולה- הבלשים מצולמים במשרד כאשר אור יום חודר דרך תריסים חצי מוגפים כשזהו מקור התאורה היחיד הפריים שמתקבל מואר רק בחלקים.

השינה הגדולה – התרדמה
הגדולה 1946
הווארד הוקס

הנץ ממלטה 1941 ג'ון יוסטון

מאפיינים צורניים

- אווירה של ייאוש, ציניות, הומור שחור - ארה"ב
מתוארת כמחוסרת גברים שהלכו להילחם במלחמה
והנשים נופלות קורבן לכנופיות פשע.
- הנץ ממלטה, השינה הגדולה - סם ספייד ופיליפ נראים
די עייפים מכל המצב וחסרי כל הבעה ורגש.
- מוזיקה נוגה - ג'אז או בלוז תורמת לתחושת הייאוש.

השינה הגדולה – התרדמה

הגדולה 1946

הווארד הוקס

**My, my, such a lot of guns
around town and so few brains.**

מאפיינים צורניים

- לוקיישנים - רוב הסצנות בעיר הגדולה בלילה שמייצגות את הבידוד והניכור, קטנותו של האדם מול העולם האפל, הלילה עוטף את הדמויות ומותיר אותן מסתוריות.
- בנוסף צילומים במקומות "לא מוסריים" - בארים מועדוני לילה ובתי זונות בהם מעשנים ושותים כל הזמן.

הנץ ממלטה 1941 ג'ון יוסטון

השינה הגדולה – התרדמה
הגדולה 1946
הווארד הוקס

מאפיינים צורניים

- צילום - צילום קלסטרופובי ומעיק, קומפוזיציות מעוותות ופריימים סגורים. זוויות נמוכות ועקומות-צילום בדיאגונאל (אלכסון). לעיתים גם צילום השתקפויות של דמות במראה או דרך זכוכית.

השפעת האקספרסיוניזם הגרמני על הפילם

נואר

- עם עליית הנאצים לשלטון נמלטו רבים מהיוצרים בזרם האקספרסיוניזם לארה"ב. במאים אלו השתלבו בתעשיית הסרטים ההוליוודית והשפיעו עליה במידה רבה, בעיקר בזרם הפילם נואר שהתפתח באותן שנים.

• השפעות:

- תאורה -תאורת קונטרסטית או - law key אפולולית וגותית. ניגודים חזקים של אור וצל שמחזקים את האפקט של עיוות החלל.
- דמות האישה -אישה מסוג אחר, לא ההוליוודית המוסרית והטובה אלא האישה היא המפתח המסיתה מדרך הישר ומובילה את הגבר לאבדון מוחלט. כך גם בפילם נואר האישה היא מינית קטלנית ומסוכנת
- צילום -צילומים מזווית נמוכה, ושימוש בעדשות בעלות זווית רחבה, אשר בנוסף להענקת זווית ראייה רחבה יותר, יוצרות פרספקטיבה מעוותת. אמצעים נוספים לעיוות התמונה השכיחים בסרט האפל כוללים צילום השתקפות האדם במראה, או במראות רבות, צילום דרך זכוכית.

- בלייד ראנר
- השפעות האקספרסיוניזם - צילומי העיר הדחוסה והרכבים המעופפים שמאפיינים סרטי מדע בדיוני.

העיר האפלה בסרטו של רידלי סקוט בלייד ראנר